

KOFI ANNAN'IN HAİTİ'Sİ*

Justin Podur

Michael Deibert

Notes from the Last Testament: The Struggle for Haiti

Seven Stories Press: New York, 2005

Cité Soleil'in, çatuları oluklu sactan evleriyle 1 milyon kişiye ev sahipliği yapan gecekondu mahallesinde, bütün okullar ve bir hastane kapatıldı. Beyaz zırlı BM personel taşıyıcıları devriye geziyor ve yarım düzine mavi miğferli döner taretten çıkıp, otomatik silahlarla caddelere yöneliyorlar. Bunlar, işçi sınıfı mahallelerine düzenlenen baskınlarda başı çeken ve ağır silahlı düzensiz askerlerce desteklenen Haiti Ulusal Polisi'nin gizli birlikleri. HUP'un bölgeye yayılmasıyla,

*) NLR (II) 37, Ocak-Şubat 2006.

onları destekleyen Haiti Birleşmiş Milletler İstikrar Misyonu -MINUSTAH- birlikleri de çıkışları kapatıyorlar ve ateş başlıyor.

Port-au-Prince'in yoksul bölgelerinde -La Saline, Bel Air- yapılan 2004 yılı insan hakları araştırması gösterdi ki, bu türden baskınlar neredeyse her gün, aralarında sokaktan geçen masum insanların, kadınların ve çocukların da bulunduğu ölü bedenler bırakıyor geride. BM güçleriye, kontrolden ziyade, gözle görülür bir şekilde resmi şiddete destek rolü oynuyorlar. BM güçlerine bağlı bir Quebec'li polis memuru, adaya ulaştığından beri bütün yaptığı işin 'günlük gerilla savaşına girmek' olduğundan yakınıyor.

Kofi Annan'ın Haiti'sine hoş geldiniz. ABD, Fransa ve Kanada öncülüğündeki BM destekli Çokuluslu Geçici Güç, yasal olarak seçilmiş Jean-Bertrand Aristide'in Lavalas hükümetini düşürelü iki yıl oluyor. Bu askeri müdahaleye gerekçe olarak 'insani felaket' iddiaları gösterilmişti; Marinler ve Lejyonerler Ulusal Saray'a girdiklerinde, BM tarafından alelacele uygulanan emir, 'insan haklarının korunmasını geliştirmek' içindi. İşgalin arkasındaki güç ise, Haiti'nin önceki sömürgeci efendisi olan Fransa. 2002'de Chavez'e karşı başarısız darbeye tutuşmuş, Irak'ta batağa batmış ve 2004 seçimleri için geri sayıma geçmiş olan Bush yönetimi başka bir askeri girişim konusunda ihtiyathıydı. İşte, Irak'a Özgürlük Operasyonu'na karşı muhalefetlerinden sonra ABD'nin gözüne girmeye çalışan Chirac ve Villepin, ona ismarlama bir paket önerdiler: Üç ay içinde geri çekileceği garanti edilmiş çokuluslu işgal güçlerini destekleyen Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, yerini daha geniş bir BM görevine bırakacaktı. Aristide'in Paris'in Haiti'den sızdırdığı milyonları bir an önce geri ödemesi gerektiği iddiasına karşılık bir formül arayan Chirac'ın danışmanları, yarımadanın 1804'teki bağımsızlığının iki yüzüncü yıldönümünün, Fransa'ya 'köleliğin efendiye dayattığı yükü hafifletmek' adına bir fırsat sunduğunu öne sürdüler. Bu, yönetimdeki Fransa-ABD-Kanada gücünün yerine geçen Lula Brezilya'sı, Lagos Şili'si, Kirchner Arjantin'inin 'barışçıl ve anayasal siyasal süreci' desteklemek amacıyla 2004 Haziran'ından itibaren omuzladıkları bir yükü.

Aslında, Peter Hallward'ın *New Left Review*'ün 27. sayısındaki yazısında belirttiği gibi, işgale doğru gidişte Haiti'de baş gösteren durum, silahlı kuvvetlerin bazı unsurları ile onları dağıtan seçilmiş hükümet arasındaki düşük seviyeli bir savaştan ziyade, 'insan hakları krizi'ydi. Gerçekte, 'uluslararası toplum' bu savaşta eski cuntayı ve

onların elit destekçilerinin tarafını tutmuştu ve şimdi onları, şaşırıcı bir şekilde kendini toparlayabilmiş olan Lavalas taraftarlarına karşı yargılıyordu. MINUSTAH güçleri FADH'nin -Haiti Silahlı Kuvvetleri- eski savaşçılarını silahsızlandırma doğrultusunda hiçbir çaba sarf etmediler. Bunlar, 1980'ler ve 1990'ların başında ordu diktatörlüğü altında adayı terörize eden ve 2001'den sonra Aristide hükümetine karşı komşu Dominik Cumhuriyeti'nden gelen kontrgerilla benzeri isyancıları görevlendiren subaylardı.

Oysa FADH birlikleri, asgari bir elemenden sonra PNH'de göreve seçilirken, kötülüğüyle ün salmış ölüm mangası liderleri de BM'nin açıktan desteğiyle Lavalas taraftarlarına düzenlenen öncü saldırılara terfi ettirilmişlerdi. PNH, Nisan 2005'te Bel Air'de BM Merkezi Bürosu önündeki silahsız Lavalas göstericilerine ateş açarak 5 göstericiyi öldürüp, 4 kişiyi de ölümcül bir şekilde yaraladığında MINUSTAH birlikleri de olay yerindeydi. Haziran 2005'te, MINUSTAH birlikleri ile PNH, Bel Air'de 25 kişiyi öldürdüler. Reuters TV ekibine göre, ertesi ayda da Cite Soleil'de 8 kişinin daha öldürüldüğü ortak bir baskın düzenlediler.

İşgal güçlerinin seçimleri düzenleme yetkisiyle göreve gelen geçici Gérard Latortue hükümeti, bugün iki yıl sonra seçilmemiş bir şekilde hâlâ görevde. Ocak 2006'da, seçmen kayıt kartları ve seçim merkezlerinin 'hazır' olmadığı gerekçesiyle seçimler dördünü kez ertelendi. Oysa BM işgali altındaki on yıl boyunca meclis ve devlet başkanlığı seçimleri düzenli olarak yapılmaktaydı. Aristide hep anayasayı uygulamakla övünmüştür. Yvon Neptune -hakkında herhangi bir suçlama bulunmaksızın aylarca alıkonmuştu- ve daha yüzlerce kişi yasadışı olarak tutuklandı. Başkan adaylığına güçlü bir rakip olan Lavalas papazı Gerard Jean-Juste, hakkında herhangi bir suçlama olmaksızın 2005 yazından bu yana tutuklu bulunuyor. Adının gelecekteki herhangi bir oy pusulasına eklenmesi doğrultusunda kampanyalar yapılırsa dahi kendisini bizzat öneremediği için adaylık yetkisi resmi olarak elinden alınmış bulunuyor. Uluslararası Af Örgütü de yakın zamanda Jean-Juste'yi fikir suçlusu ilan etti.

Mevcut durum, MINUSTAH içinde de gerilimin yükselmesine yol açmakta. 2005 yazında Misyon'un askeri komutanı Brezilyalı General Augusto Heleno Ribeiro Pereira'dan süresi sona erdiğinde görevi devretmesi istendi. O da, sivillerin öldürülmesinden kaygı duyduğunu ve 'savaş suçları'ndan sorumlu tutulmak istemediğini üstü kapalı

bir dille ifade etti. Brezilya birliklerinin kendi ailelerinin yaşadıkları yerlerden çok da farklı olmayan komşu ülkelere gidiyor olmaktan ve silahsız kadınlarla çocukların öldürüldüğünü görmekten hoşnutsuz oldukları bildirildi. General Urano Teixeira da Matta Bacellar'ın emrindeki Brezilyalı askerler, gecekondu bölgesinde bir sağlık kliniğinin açılması gibi daha uzlaştırıcı bir görev benimsediler. Ancak eski Şili Dışişleri Bakanı olan MINUSTAH sivil görev başkanı Juan Gabriel Valdés, yeniden saldırıya geçmek için Haitili ticaret elitlerinin artan baskısına maruz kaldı. “(Valdés'den) emri altında bulunan birliklere, Bel Air'de yaptıkları gibi, Cite Soleil'i katillerden temizlemesi için kesin direktifler vermesini bekliyoruz,” diyen Reginald Boulos, Radyo Metropole dinleyicilerine 5 Ocak 2006'da şöyle sesleniyordu:

Yumurtaları kırmadan omlet yapamazsınız. MINUSTAH generallerinin karşılıklı zararı engellemek için plan yapmaları gerektiğini düşünüyoruz. Biz özel sektör temsilcileri olarak, Cite Soleil'de yürütülecek gerekli ve cüretkâr faaliyetlerin masum kurbanları olan kişilere yardım edecek sosyal yardım fonunu yaratmaya hazırız.

6 Ocak'ta BM Güvenlik Konseyi, Haiti'deki durumu tartışmak üzere toplandı. Ertesi gün, General Teixeira da Matta otel odasında ölü bulundu; otopside ölüm sebebinin intihar olduğu tespit edildi. Basın raporlarına göre, bu intihar bir gece önce Valdes'le yaptıkları ateşli bir tartışmanın ardından gerçekleşmişti.

İki yıl sonra, BM gözlemlerinde ortaya çıkan insan hakları ve güvenlik durumundaki kötüye gidişin açıklanması gerekiyordu. MINUSTAH destekçilerinin ihtiyaç duyduğu şey, ilk olarak Aristide rejimini insanlık dışı bir sefalete sürükleyecek ve böylelikle her türlü alternatifi meşrulaştıracak bir hesaptı, ikinci olaraksa Haiti'de yolunda gitmeyen her şeyden dolayı suçlanacak kişinin Aristide olduğunu savunmak –kendisi Güney Afrika'da sürgünde olsa bile.

İşte, Reuters ve *Miami Herald* adına Aristide hükümetinin faaliyetlerinin 2001 ve 2003 yılları arasında nasıl istikrarsızlaştırıldığını izleyen Michael Deibert, bu sırada *Son Ahit'ten Notlar*'ı yazdı. Aristide yıllarının iyi notlanmamış (454 sayfalık bir kitaba 55 dipnot) ve görünüşe göre düzeltilmemiş (çokça bulunan dizgi yanlışları ve tekrarlar) bu düzensiz metni, ideolojik bir örtü sağlama adına önemli bir girişimi temsil ediyor. Deibert, işgalin adaleti konusunda doğrusu pek şüphe duymuyor:

Bütün icraatlarıyla -sivillerin öldürülmesi, kişisel ve mesleki özgürlüklerin sınırlandırılması, bütün devlet kurumlarının insan hakları ve yasal hakları gibi temel prensiplere bağlılıkları yok saymış yürütme kolunun keyfiyetine boyun eğdirilmesi- Aristide hükümeti, Haiti tarihindeki diğerleri gibi devrilmeyi hak etti.

Her ne kadar Latortue'nun ve yabancı destekçilerinin etrafında parmakucunda gezinmeye çalışsa da Deibert, esas suçluları açık bir şekilde işaret ediyor. İşgalden bir hafta sonra Deibert, rehin alınmış gibi Afrika havaalanları arasında devrik devlet başkanına gitmek için mekik dokumaya zorlanırken, 7 Mart 2004'teki bir çatışma üzerine, "Aristide oynayabileceği bütün kartları tüketti," diye yazar. Ayrıca kendisi, Eylül 2004'teki Lavalas gösterisi üzerine yapılan PNH-MINUSTAH ortak saldırısını da 'şiddetin Aristide partizanlarınca patlatılması' olarak tarif ediyordu. Deibert, Latortue hükümetinin Aristide'in Güney Afrika'dan isyana verdiği maddi ve ahlâki desteğin, meydana gelen ölümlerin sorumlusu olduğuna ilişkin kanıtlanamaz -ve inanılması güç- iddiayı, hiç tenkit etmeyen bir biçimde yeniden tekrarlamaktadır.

Son Ahit'ten Notlar, sıradan yabancı bir muhabirin alışlagelmiş edebi tekniklerini kullanır. Anlatı aslında deneyseldir: Bizim Port-au-Prince'teki adamımız evini terk ediyor, bir gösteriye katılıyor, havayı soluyor, Aristide hakkında homurdanan ya da ülkede olanlara ilgili iç geçiren çeşitli kişilerle karşılaşılıyor. Yerel renkler -mavi gökyüzü, kalabalık geçitler, keskin kokular, yerlilerin birbirleriyle kavgaları, yalınayak çocuklar, kulaklarda çınlayan müzik- uluslararası bürokrasi tarafından desteklenmiş bir çerçeve üzerine püskürtülmüş. Geçiş sürecine ilişkin kesin kanıtlar 'OAS takımının bir üyesi', 'bir uluslararası gözlemci misyonları gazisi' ya da aynı anda her yerde bulunabilecek 'ABD memuru' tarafından defalarca ortaya konacaktır. Daha ileri savlar daha anonim kaynaklara atfedilecektir: 'Bir çoğu dedi ki', 'pek çoğu dedi ki', 'eleştirmenler düşünüyor ki, 'öyle göründü ki'lere; ya da basitçe, bir kısmı 'nadiren detaylandırılmış söylentilere'. Lavalas hükümetinin önemli Haitili rakipleriyle (Andy Apaid, Evans Paul, Chavannes Jean-Baptiste, Hans Tippenhauer, Micha Gaillard, İnsan Hakları Ulusal Koalisyonu'ndan Pierre Esperance, Manhattan'da yaşayan Michele Montas, Jonathan Demme'nin *The Agronomist*'inde profili çıkarılan radikal radyo muhabiri Jean Dominique'in dul eşi) yapılan bir dolu röportajsa boşlukları doldurmaya yarıyor.

Deneyisel metin, kanıtları değerlendirme, karşı iddiaları tartma ya da verilere güvenme zorunluluğundan kurtulma avantajına sahip. (Deibert adına özellikle bir gulyabani rolü oynayan Chomsky, onun 'sayılarının fırtınası' tarafından bertaraf edilmiş durumda.) Bunun yerine, bir başka kimliği belirsiz bir OAS (Amerika Devletleri Örgütü) kaynağını kullanıyor. Deibert, hızla Haiti'nin ekonomik ve sosyal tarihine dalıyor: Açılış bölümünde Toussaint'ten Duvaliers'e kadar olan iki yüz yıla sürekli geri dönüşlerle değinilmiş. Deibert, Fransa tarafından ticari ilişkilerin onarımı için 1825'te talep edilen 150 milyon franklık tazminatı 'Haiti'nin bağımsızlığını tanınması için Fransa'ya ödemek zorunda olduğu meblağ' olarak anlattığında, okuyucu bu yükümlülüğün kurtulma olayını, dürüst bir hatadan ayırt etmekte zorlanıyor. Aslında bu talep, 1804 Deklarasyonu'yla özgürlüklerini ilan eden Fransız kölelerin kayıpları için istenen nakit tazminata yönelikti. Haiti hükümeti, 1825 Anlaşması'nı ve beraberinde gelen sınırlayıcı ticari şartları yerine getirmek üzere, yabancı işgallere her daim gerekçe olarak kullanılan yapısal borçluluk tarihini de resmen başlatarak, ilk kez Fransız bankalardan fahiş faiz oranlarıyla 24 milyon frank almaya mecbur bırakıldı.

Bu işgaller arasında ülkeye en çok zarar veren olay, 1915'te Woodrow Wilson tarafından başlatılmış olan on dokuz yıllık ABD askeri işgaliydi. Amerikalılar, yabancı mülkiyete imkân tanımak üzere Haiti'ye özgü mülkiyet ilişkilerini tekrar düzenlediler, kendi plantasyonları için toprak istimlak ettiler ve kendi girişimlerini gerçekleştirmek için vahşi bir yerel ordu yarattılar. Ordu, ABD birliklerinin 1934'te ayrılmasından sonra da iktidarda kalmaya devam etti, şiddet ancak 1957'de Tontons Macoute tarafından dengelendi, François 'Doc' Duvalier generallerin rekabetine karşı kendi diktatörlüğünü güçlendirdi. Artan sefalet üzerine gelişen çeteler, başkanlık köşkünden Papa Doc ve onun 1971'deki ölümünün ardından oğlu Bebek Doc tarafından yönetildi –her ikisi de ABD'nin sıkı dostuydu. Kanlı askeri cuntalar, Bebek Doc'un halk isyanının 'tufan'ı -buna karşılık gelen yerel sözcük *lavalas* idi- ile 1986'da iktidardan düşürülmesinin ardından baskılarına devam etti. Paramparça edilmiş cesetler birer ibret timsali olarak cadde ve sokaklara atıldı; evlerin gözlenmesi ve kiliselere doldurulmuş insan yığınları askeri seçkinlerin gündelik şiddet araçlarıydı. Aristide'in 1991'de başlayan yedi aylık ürkek başkanlığından önce, Amerikan ve Fransız derebeyleri tarafından desteklenen yoksulluk ve vahşilik, bütün yarımadayı kuşaklar boyunca yaraladı.

Aristide'in rolüne objektif bir değer biçebilmek istiyorsak, Deibert'in -ya da bu konuda, onun en ateşli savunucularının- yaptığı gibi, onun ve 'geçici' Haiti hükümetinin gücünü çılgınca abartmaktan değil, zayıflıklarının belirlenmesinden başlamak gerekiyor. Haiti'nin yoksul mahallelerinde Lavalas türü bir kurtuluş teolojisinin hatipliğini yapan pek çok Katolik rahipten biri olarak Aristide, Haiti'nin 1990'da askeri diktatörlüğün devrilmesinin ardından yapılan ilk bağımsız seçimlerinde demokratik muhalefetten başkan adayı olup, birinci turun sonunda eski Dünya Bankacılarından Marc Brazil'e karşı sürpriz bir galibiyet kazanınca kamuoyunun tercihi kanıtlanmış oldu. Ancak geldiği konumda ne yapacağı konusunda en ufak bir fikri yoktu. Ayrıca, ne askeri ne de ekonomik elitlerin bu zıppıktıyı uzun bir süre hoş görmeye tahammülleri vardı. Eylül 1991'de iktidara gelmiş olan General Cédras, yoksul mahallerindeki Lavalas destekçilerine karşı yeni bir terör dalgası başlattı. Jodel Chamblain, Jean Tattoune ve diğerleri tarafından yönlendirilen ölüm mangaları yüzlerce muhalifi katlettiler. Aristide ise Washinton'a kaçtı. Clinton yönetiminin ona görevine dönmesini desteklemek için öne sürdüğü şartlar elini ayağını tamamen bağladı: zalim bir yapısal uyum programı, Washington tarafından seçilmiş bir kabine, cunta için çıkarılacak genel af ve o yıla kadar görevde olmuş olsa bile başkanlığının 1995 yılında sona ermesi. Böylece, ABD Donanması'nın eşlik ettiği Aristide evine zaferle dönmüş oldu, ancak fiilen bir mahkûm, bir rehindi.

Özelleştirmeler, özellikle SAP'ın tarım ürünlerindeki gümrük vergisi indirimi kerhen uygulandı ve bu politika Lavalas'a destek veren önemli sektörleri yabancılaştırarak Haiti ekonomisini mahvetti. Bilindiği üzere, Aristide 1995 yılında istifa etti. Lavalas başkanlık adayı olan varisi René Préval ise 1995 seçimlerinde kolay bir zafer kazanmıştı. 1994'te Aristide, kendisine karşı yeniden örgütlenmeye başlayan ve Aristide taraftarlarından asker-karşıtı olanları kışkırtan şiddet eğilimli FADH'yi dağıtmış ama fiilen silahsızlandırmayı başaramamıştı. Ekonomik program üzerinde yürütülen tartışmalar Lavalas hükümetini ikiye böldü: SAP'in güçlü muhalifi Préval'in başbakanı Rosny Smarth ve diğerlerinin kurduğu Organisation du Peuple en Lutte (OPL) ile Aristide'in kurduğu ve güçlü şekilde yoksulları savunan bir propaganda yürüten Fanmi Lavalas (FL) grubu. Meclis çıkmazdaydı. OPL, FL'nin 1997 meclis seçimlerindeki kazanımlarına itiraz etti ve yoksul mahallelerdeki rakipler çeteler düzeyinde karşı karşıya geldiler. Diktatör-

lük yıllarından daha az sayıda olsa da ölüm cezaları devam etti. Masum kurbanlar arasında, Lavalas'ın politikalarını protesto eden ve liderleri OPL'ye bağlı olan köylülere verdiği destek yüzünden öldürüldüğü söylenen Jean Dominique de bulunuyordu.

Aristide'e karşı yürütülen kampanyanın dönüm noktasına, resmi olarak Mayıs 2000 genel seçimleriyle gelindi: Oyların hesaplanmasında alt sıralardaki partiler lehine küçük usulsüzlükler yapıldığı ve bu usulsüzlüklerin, nihai sonuç üzerinde çok az etkisi olsa bile, ikinci turda gerçekleşebilecek bazı değişikliklere engel olduğu iddia edildi. Ancak Deibert'in, 2000 yılından bu yana devam eden öyküsü, sonunda çantadan bir tavşan çıkardı: Zengin işadamlarının ittifakı olan Demokratik Uyum, Duvalierciler, OPL ile eski Lavalas destekçileri, yani ABD'nin Aristide'e karşı müdahalesini desteklemek için kampanya düzenleyecek olanlar, henüz oyların sayımı bitmeden seçim sonuçlarını tanımayacaklarını açıkladılar. Bu basit bir oy sayımı anormalliği değil, Aristide ve destekçilerinin hem genel seçimlerde hem de başkanlık seçimlerinde büyük başarı göstereceğine ve servetin her damlasını -Aristide'in 'insanları mutlak sefaletten onurlu bir yoksulluk seviyesine yükseltmek' gibi alçakgönüllü sözlerle vaat ettiği- yeniden bölüşüme harcayacağına dair açık bir öngörüydü. Hareketin arkasındaki itici faktör buydu.

Görünen ne olursa olsun, Karayipler'deki ABD görevlileriyle yakınlığına rağmen Deibert, bize onların fiili müdahaleleri hakkında çok az şey anlatıyor. Ulusal Demokrasi Fonu ve USAID fonlarından, yarım paragraftan daha kısa söz ediyor. USAID destekli Uluslararası Seçim Sistemleri Kurumu'nda (USSK) çalışan Haitili görevliler bile, yukarıda bahsedilen ve Miami Üniversitesi Hukuk Fakültesi için Thomas Griffin tarafından derlenen 2004 raporuna dair insan hakları araştırmacılarına daha fazla bilgi sağlamışlardı. Görevliler, USSK'nın Haiti'deki hükümet karşıtı kampanyaya destek vermek için geniş kapsamlı bir 'hassaslaştırma' programı yürüttüğünü açıkladılar. Bu programın, başta Port-au-Prince Üniversitesi'ndeki Fédération des Etudiants Universitaires d'Haïti gibi çeşitli öğrenci örgütlerinin, 184 Grubu gibi iş ve özel sektör derneklerinin, medya mensupları ve gazeteciler ile radyo yayıncılarının özellikle hükümet karşıtı mesajlar vererek 'hassaslaştırma'ya yardım etmelerine destek olmaları ile yargıyı 'hassaslaştırmak' için avukat derneklerine fon sağladığını açıkladılar. Kendi çalışanlarına göre de USSK, desteklediği grupların faaliyetleri için sadece toplantı mekânları ve ses sis-

temleri kiralamakla kalmayıp, onlar adına yemekli davetler düzenlemiş, otellere yerleşmelerini sağlamış, eğlenceler düzenlemiş ve katılımcılara nakit para vermişti. Bu sırada Clinton yönetimi, Mayıs 2000'de gerçekleşen Demokratik Uyum'un ilk basın açıklamasını takip eden birkaç hafta içinde, Haiti'nin cankurtaran simidi olan yardımları kesmeyi kararlaştırdı. Takiben, Inter-Amerikan Kalkınma Bankası da daha önceden üzerinde anlaşılmış olan kredileri erteleyerek, zaten zayıflamış olan devleti tam bir ekonomik krize sürükledi.

Daha kötüsü, Guy Phillipe, Chamblain ve diğer diktatörlük dönemi komutanlarının komutasındaki paramiliter gruplar, Dominik Cumhuriyeti sınırında operasyonlar düzenlemeye başladılar. Deibert, ABD'nin Aristide karşıtı direnişçilere destek verdiği görüşünü 'komplo teorisi' olarak adlandırdı ve bu görüşün ismi belirtilmeyen 'orada ki Amerikan görevlileri' tarafından çürütüldüğünü açıkladı. Buna rağmen, başka bir yerde "ABD elçilik memurları..."nın nasıl "Guy Phillipe ile onun cep telefonu üzerinden bağlantı kurduğu"nu ve onu "Haiti'nin başkentine düzenlenecek saldırıyı kırk sekiz saat içinde ertelemesi" konusunda nasıl ikna ettiğini anlatıyor. Amerikan müdahalesine tesadüfi tanıklığını ifade ettiği bir başka açıklamasında Deibert, Kasım 2002 tarihli bir Dominik gazetesinin "ABD'nin, Haiti sınırını güçlendirmesi için 20 bin M16 hücum tüfeğini Dominik ordusuna bağışladığı" haberinden bahsediyor. Hemen arkasından, Deibert'in paramiliterleri Gonaïves'ye varıyorlar ve Dominik Cumhuriyeti'nde bir yerlerde 'gıcır gıcır M16 hücum tüfekleri' hızla etrafa dağıtılmaya başlanıyor. Gonaïves polisinin nasıl bu kadar silahlanabildiği konusundaki muammayı çözememiş olsa da aceleyle ekliyor Deibert: "O tüfekler Gonaïves polis karakolundan yağmalanmıştır."

Aristide hükümeti döneminde gerçekten bir 'insan hakları felaketi' yaşanmış mıydı? Bu, Batılı medya tarafından, BM destekli darbeyi meşrulaştırmak amacıyla öne sürülen bir iddiaydı ve Deibert, giderek karamsarlaşan ruh haliyle, söz konusu olayı bir insan hakları felaketi olarak göstermeye çalışıyor. Port-au-Prince'i tavaf ettikçe, sürekli olarak ona yeni ölümler -ya da 'söylentiler'- tedarik ediliyor. 2001 ile 2004 yılları arasında bildirilen cinayetlerin -ki her biri trajik ve vahşi vakaydı- sayısı 212'ye varmış durumda. Uluslararası Af Örgütü de ölümlere ilişkin bu sayıya yakın bir tahminde bulunuyor. Elbette bu sayılar yanıltıcı olabilir, ancak Uribe'nin Kolombiya'sıyla bir karşılaştırma yapmak da ayrıca aydınlatıcı olabilir. 42 milyonluk nüfusuyla Kolombiya, Haiti'nin nüfusunun yaklaşık altı katı olsa da,

Af Örgütü sadece 2003 yılında Kolombiya’da 3 bin siyasal cinayet işlendiğini ve 600 kişinin ortadan kaybolduğunu bildirmektedir.

Deibert, kendi görüşünü haklı çıkarmak üzere bu gibi imalara başvurmuştur. Tahmin edilebileceği gibi, Aristide, Duvalier’lere (on katına) ve Pol Pot’a, hükümet yanlısı gazete de Streicher’in *Der Stürmer*’ine benzetiliyor. Bu sayfalarda Lavalasçı gençlik ve Demokratik Uyum ile paramiliterlerin muhalifleri *chimeres* olarak anılır ve -bir *chimere*’yi başka bir genç çocuktan nasıl ayırabildiğini anlatmamış olsa da- her fırsatta *chimere*’leri isimsiz bir kara büyü dehşetine benzetir. Cinayetlere gösterilen tavır, kurbanın siyasal bağlantısına göre değişir. Bunun için, muhalif gazeteci Brignol Lindor’un Lavalasçı Domi Nan Bwa üyeleri tarafından katledilmesi önsözde ayrıntılı bir şekilde anlatılır ve yedinci bölümde tekrar edilir: “Ona hiç acımadılar; linç edip bıçaklandıktan sonra, berbat haldeki cesedini kaldırmak bile Lindor’un ailesine kaldı.” Buna karşın, Lavalasçı sulh hakimi Christophe Lozama’nın öldürülüşü, sanki doğal afet bir sonucunda gerçekleşmiş gibi, kısık bir sesle anlatılır: “Lozama... Lavalas ile Uyum yanlısı göstericiler arasında çıkan çatışma sonucu öldürüldü.” Lozama’nın ölümü, şu küçültücü açıklamayla daha da aşağılanmaktadır: “Önümüzdeki günlerde hükümet ve onun yabancı destekçileri, Lozama’nın ölümünü, basın dikkatini gösterilerde hükümet eliyle işlenen cinayetlerden başka bir yere çekme bahanesi olarak kullanacaktır.”

Protesto gösterileri de yanlı bir tutumla değerlendiriliyordu. Deibert, her ne kadar Port-au-Prince FEUH’u için IFES fonlarına ilişkin her türlü tartışmayı göz ardı etse de, Demokratik Uyum’un öğrenci destekçilerine karşı oldukça merhametliydi. Nitekim, Kasım 2002’de ‘binlerce’ kişiden oluşan bir öğrenci topluluğu -yıldızlı-çizgili bandanalı genç erkekler öfkeyle rektörün evine saldırıyor ve Ulusal Saray’ın kapılarına tırmanarak “Katil Aristide” diye bağırıyordu- belirsiz ifadelerle anlatılır: “Muhtemelen küçük bir girişimdi, ancak tutuklamaların ardından bir zafere dönüştü. Bütün öğrencilerin bir şeyler yapmaya devam etmesi gerekiyordu.” Buna karşın Deibert, birkaç hafta sonraki Lavalas gösterisindeki kalabalığın sayısı hakkında hiçbir tahminde bulunmaz, sadece ‘yüzlerce kişi geniş kalabalığa katıldı’ demekle yetinir ve ekler: “Bütün konuşmacılar, kalabalığın yabancı karşıtı bir retoriği olduğunu söylüyorlar. Anladığım kadarıyla, ayarlanmış bir sahne gösterisinden daha farklı.”

So (kız kardeş) Anne olarak bilinen Lavalas aktivisti ve müzisyen Annette Auguste, diğerlerinden ayrı bir muameleyle karşılaşmıştır.

Auguste, ilk başta 'kendini sevdirebilmiş bir halk şarkıcısı' olarak görünür; yüz sayfa sonraysa 'Aristide çevrelerinin kokuşmuş siyasetlerine kendini kaptırmış bir halk şarkıcısı' olarak karşımıza çıkar. Kasım 2002'de, birkaç yüz kişilik Demokratik Uyum taraftarı ile 'binlerce *chimere*'nin ABD elçiliği önünde düzenlediği karşı gösteri sırasında çıkan çatışmayı anlatırken, Deibert uğursuzca şunları söyler: "O gün ayaktakımının arasında 'So Anne' Annette Auguste de vardı." Bazı Lavalas göstericileri küçük kırbaçlar taşıyorlardı, daha sonra Deibert'ten öğrendiğimize göreyse, gösteriden önce bazı adsız *chimere*'lerin kırbaçları So Anne tarafından *vudu* (karabüyü) ritüelleriyle 'kutsanmıştı'. Yine Deibert'e göre, Auguste, bir yıl sonra öğrenciler ile Lavalas taraftarları arasında çıkan başka bir çatışma sırasında "alandaki arabayla dolaşırken görüldü". Deibert'in Florida sürgünü sırasında tekrarladığı Auguste'nin çete lideri olduğu ithamları, Port-au-Prince hastanesinden bir bebeğin So Anne tarafından kaçırıldığı ve Aristide'e güç kazandırmak için yapılan bir karabüyü ritüeli sırasında kurban edildiği suçlamasıyla son buldu. Auguste'nin doğaüstü güçlerinin etkisi düşünülürse, yaşlı Auguste'nin Mayıs 2004'ten bu yana suçsuz yere hapis hane tutuluyor olması Deibert adına bir rahatlama olmalı.

Son bölümde 2005 yazının başına kadar olan olaylara değinmiş olsa da Deibert, demokrasinin iflası, Latortue'nun 'geçici' hükümeti döneminde toplumsal koşulların giderek kötüleşmesi gibi zor meselelerden kaçmaya çalışmıştır. Seçimlerin süresiz ertelenmesi, aslında onun tanımladığı temel siyasal soruna muhteşem bir çözüm sunmaktadır: "Güç dengesini, siyasetçi ya da asker olacak yoksul genç erkeklerle dolu olan Port-au-Prince'ten kaydırmak." Özellikle yoksul genç erkekler arasında aşırı siyasallaşma sorunu New York'tan bile görülebilmektedir demek ki. Kofi Annan'ın Nisan 2004 raporu, (Haiti Anayasası'nda buna ilişkin ne yazdığını umursamadan) "uluslararası toplumun, genel seçimlerin yapılmasından önce daha fazla zamana ihtiyaç olduğu görüşü"ne ilişkin uyarıda bulunuyordu: "Haiti siyaseti, pek çok kez kişisel çıkarlar adına yapılmış başkanlık seçimleriyle tahakküm altına alınmıştır." Demokrasinin yayılması nazik bir konudur ve yıllarca sürebilir. Hele söz konusu olan ülke Haiti'ye, halkın demokrasiye hazır hale gelmesi için yeterince apolitize olması yüzyıllarca sürebilecektir.

(Türkçesi: Mine Yıldırım)